

วิทยานิพนธ์เรื่อง	มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น
คำสำคัญ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น
นักศึกษา	สัจชัย ธนาอนวัช
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.นิพันธ์ จิตะสมบัติ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร.ชนะ รุ่งโรจน์ธนกุล
หลักสูตร	นิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายธุรกิจ)
คณะ	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
พ.ศ.	2554

บทคัดย่อ

การคุ้มครองสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศในปัจจุบัน ครอบคลุมเฉพาะลิขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายทางการค้า เป็นต้น แต่ไม่ครอบคลุมถึงการคุ้มครองสิทธิภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นองค์ความรู้ของชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะจำเพาะและหลากหลาย เป็นองค์ความรู้ของชุมชนที่ตกทอด หรือสืบทอดจากบรรพบุรุษในอดีตกาลที่ใช้เวลาสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน จึงไม่อาจหาเจ้าของผลงานที่เป็นปัจเจกชนแท้จริงได้ องค์ความรู้บางอย่างสามารถวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะที่สามารถให้การคุ้มครองได้อย่างชัดเจน แต่บางอย่างมีองค์ประกอบที่จัดอยู่ระหว่างคุณสมบัติที่สามารถให้การคุ้มครองได้ทั้งตามกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร บางอย่างสามารถให้การคุ้มครองได้ด้วยกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 หรือบางอย่างก็ไม่สามารถนำกฎหมายใดๆ มาปรับใช้เพื่อการคุ้มครองได้เลย บางอย่างมีคุณสมบัติ สามารถจำแนกให้การคุ้มครองตามกฎหมายได้ และนำไปพัฒนาเป็นสินค้าอุตสาหกรรมได้ บางอย่างก็ไม่สามารถนำมาพัฒนาเป็นสินค้าอุตสาหกรรมได้ อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีคุณสมบัติเฉพาะที่ร่วมกัน คือ ไม่สามารถระบุบ่งชี้เฉพาะถึงความเป็นเจ้าของความคิดหรือองค์ความรู้นั้นๆ ได้อย่างชัดเจน การขาดซึ่งที่มาหรือเจ้าขององค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้เอง ที่เป็นปัญหาหลักของการที่จะให้การคุ้มครองสิทธิภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก WIPO ได้มีความพยายามในการยกร่างบทบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครององค์ความรู้ดั้งเดิม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Draft Provisions for the Protection of Traditional Knowledge) ซึ่งมีความสอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำมาเป็นกฎหมายแม่แบบ (Model Law) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำร่างกฎหมายภายในประเทศ แม้ว่ากรมทรัพย์สินทางปัญญาได้มีความพยายามในการจัดทำร่าง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นก็ตาม แต่การยกร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ยังมีความแตกต่างและไม่สอดคล้องกับร่างบทบัญญัติของ WIPO อยู่ในหลายประเด็น แต่อย่างไรก็ตาม จากความพยายามในการจัดทำร่างบทบัญญัติทั้งในระดับสากล และในระดับภายในประเทศ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎหมายที่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่อาจครอบคลุมถึง สิทธิภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะ ที่เรียกว่า *Sui Generis* ซึ่งแตกต่างจากการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาโดยทั่วไป ที่มีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ ผลงานหรือการประดิษฐ์โดยตัวของผู้นั้นเป็นเจ้าของความคิดนั้นเอง มิได้มีการลอกเลียนแบบงาน สร้างสรรค์หรืองานประดิษฐ์จากบุคคลใด หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าทรัพย์สินทางปัญญา โดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นงานลิขสิทธิ์ หรืองานสิทธิบัตรนั้นผู้สร้างสรรค์หรือผู้ประดิษฐ์คิดค้นจะต้อง เป็นผู้สร้างสรรค์หรือคิดค้นงานนั้นด้วยตัวเอง จึงไม่เกิดปัญหามากนักในการให้ความคุ้มครอง บุคคลที่เป็นเจ้าของผลงานเหล่านั้น แม้ว่าในปัจจุบันได้มีการให้ความคุ้มครองสิทธิภูมิปัญญา ท้องถิ่นในบางประเภทอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการคุ้มครองพันธุ์พืช เป็นต้น หากจะมีการคุ้มครองสิทธิภูมิ ปัญญาท้องถิ่นกันอย่างแท้จริงแล้ว เหตุผลและหลักการที่สามารถนำมาประกอบการพิจารณาได้ จำต้องอ้างอิงอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานดังปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่ มุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิของมนุษย์และสังคมขั้นพื้นฐาน สิทธิขั้นพื้นฐานที่ควรนำมาพิจารณาเหล่านั้น ได้แก่ สิทธิการเข้าถึงข้อมูลและสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทางองค์ ความรู้และทางวิทยาศาสตร์ ดังที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญที่รัฐต้องปฏิบัติ เพื่อคุ้มครอง ประชาชนให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน และดังที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน

THESIS TITLE	LEGAL MEASURES TO THE PROTECTION OF TRADITIONAL KNOWLEDGE
KEYWORD	TRADITIONAL KNOWLEDGE
STUDENT	SANCHAI THANA-ANAWAT
THESIS ADVISOR	ASSOCIATE PROFESSOR DR. NIPANT CHITASOMBAT
THESIS CO-ADVISOR	DR. CHANA RUNGROJTANAKUL
LEVEL OF STUDY	MASTER OF LAWS (BUSINESS LAW)
FACULTY	FACULTY OF LAW, SRIPATUM UNIVERSITY
YEAR	2011

ABSTRACT

The scope of intellectual property protection in Thailand embraces only patent, trademark, and other intellectual property rights, but does not cover traditional knowledge. Not only have the traditional knowledge been passing on from generation to generation and belonged to certain vicinities, but also been characterized as communal, specific, various, and collective. Most important the unique nature of traditional knowledge is that its authentic owner cannot be identified. This raises a problematic of lawful right owner of the traditional knowledge. Moreover, while some traditional knowledge can be recognized or characterized in extent to either protectable copyright or patent, or under specific acts such as Thai Traditional Medical Act of B.E. 2542 and Geographic Indication Act of B.E. 2546, most of them cannot be characterized, developed and used in commercial way, and protected under any law

The study demonstrates that the World Intellectual Property Organization (WIPO) has made every attempt to proper the Draft Provisions for the Protection of Traditional Knowledge to embrace the protection of traditional knowledge and being used as Model Law for member party countries to implement. Although the WIPO has established such draft model law, in regard to the Draft Traditional Knowledge Act of Thailand, there have been too many issues in contrast to the draft model law. Thus, the current protection of intellectual property is not extendable to the right of traditional knowledge. This is because its unique character of the content of traditional knowledge as called "*Sui Generis*" differs from normal intellectual property that requires creativities, or inventive steps originated from the creators themselves. Although there are some

legal measures such as the protection of Thai traditional medicine, geographic indication, and medical plants, still, there is a need of specific legal measure for the protection of traditional knowledge that should be rationalized based upon the fundamental right under the constitution such as the right to access to information and the right to development and be beneficial to science and useful arts.